

Fundamentals of Machine Learning (4341603) - Summer 2025 Solution

Milav Dabgar

May 17, 2025

પ્રશ્ન 1(a) [3 ગુણ]

મશીન લર્નિંગની વ્યાખ્યા આપો. મશીન લર્નિંગની કોઈપણ બે ઉપયોગીતાઓ આપો.

જવાબ

મશીન લર્નિંગ એ આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સનો એક ભાગ છે જે કમ્પ્યુટરને ડેટામાંથી શીખવા અને દરેક કાર્ય માટે સ્પષ્ટ પ્રોગ્રામિંગ વિના નિર્ણયો લેવાની ક્ષમતા આપે છે.

ઉપયોગીતાઓ:

- ઇમેઇલ સ્પામ ડિટેક્શન: આપોઆપ સ્પામ ઇમેઇલ ઓળખે અને ફિલ્ટર કરે છે
- સુઝાવ સિસ્ટમ: Amazon જેવી ઈ-કોર્મર્સ સાઇટ્સ પર પ્રોડક્ટ સુઝાવે છે

કોષ્ટક 1. ML વિટ્રેડિશનલ પ્રોગ્રામિંગ

પરંપરાગત પ્રોગ્રામિંગ	મશીન લર્નિંગ
ઇનપુટ ડેટા + પ્રોગ્રામ → આઉટપુટ નિયમો સ્પષ્ટપણે કોડ કરવામાં આવે છે	ઇનપુટ ડેટા + આઉટપુટ → પ્રોગ્રામ નિયમો ડેટામાંથી શીખવામાં આવે છે

મેમરી ટ્રીક

"ML = ડેટામાંથી શીખવું બનાવો"

પ્રશ્ન 1(b) [4 ગુણ]

વ્યાખ્યા આપો: અંડર ફ્રિટિંગ અને ઓવર ફ્રિટિંગ.

જવાબ

અંડરફ્રિટિંગ ત્યારે થાય છે જ્યારે મોડલ ડેટામાં છુપાયેલા પેર્ટન કેચ્યર કરવા માટે ખૂબ સાદું હોય છે, જેના પરિણામે ટ્રેનિંગ અને ટેસ્ટ બંને ડેટા પર નબળી કામગીરી થાય છે.

ઓવરફ્રિટિંગ ત્યારે થાય છે જ્યારે મોડલ ટ્રેનિંગ ડેટાને અવાજ સહિત ખૂબ સારી રીતે શીખે છે, જેના કારણે નવા અદ્રશ્ય ડેટા પર નબળી કામગીરી થાય છે.

કોષ્ટક 2. સરખામણી

પાસું	અંડરફ્રિટિંગ	ઓવરફ્રિટિંગ
ટ્રેનિંગ એક્ષ્યુરેસી	ઓછી	વધારે
ટેસ્ટ એક્ષ્યુરેસી	ઓછી	ઓછી
મોડલ કોમ્પ્લેક્શની	ખૂબ સાદું	ખૂબ જાટિલ
સોલ્યુશન	કોમ્પ્લેક્શની વધારો	કોમ્પ્લેક્શની ઘટાડો

મેમરી ટ્રીક

“અંડર = ઓછું કામ, ઓવર = વધુ પડતું શીખવું”

પ્રશ્ન 1(c) [7 ગુણ]

મશીન લર્નિંગના વિવિધ પ્રકારો ચોગ્ય ઉદાહરણની મદદથી વર્ણવો.

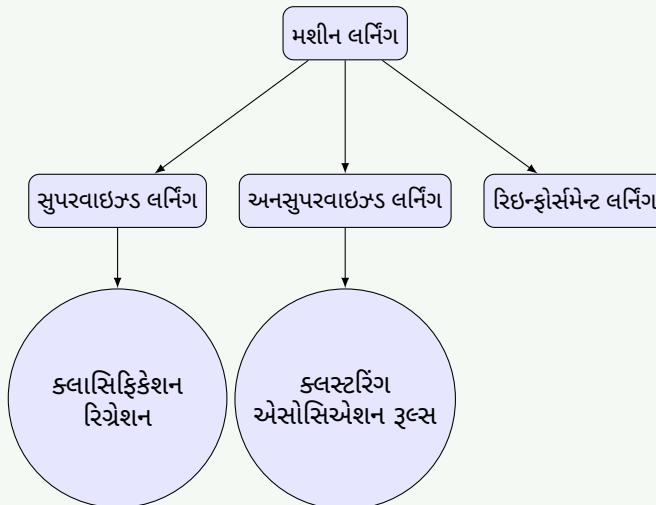
જવાબ

કોષ્ટક 3. મશીન લર્નિંગના પ્રકારો

પ્રકાર	વર્ણન	ઉદાહરણ
સુપરવાઇઝડ	લેબલ કરેલ ટ્રેનિંગ ડેટા વાપરે છે	ઈમેઇલ વર્ગીકરણ
અનસુપરવાઇઝડ	લેબલ કરેલ ડેટા નથી, પેટર્ન શોધે છે	કસ્ટમર સેગમેન્ટેશન
રિઝન્ફોર્સમેન્ટ	પુરસ્કાર/દંડ દ્વારા શીખે છે	ગોમ રમતું AI

સુપરવાઇઝડ લર્નિંગ ઇનપુટ-આઉટપુટ જોડીએ વાપરીને મોડલ ટ્રેન કરે છે. અલ્ગોરિધમ ઉદાહરણોમાંથી શીખીને નવા ડેટા માટે પરિણામોની આગાહી કરે છે.

અનસુપરવાઇઝડ લર્નિંગ ટાગોટ લેબલ વિના ડેટામાં છુપાયેલા પેટર્ન શોધે છે. તે સમાન ડેટા પોઇન્ટ્સને એકસાથે જૂથબદ્ધ કરે છે.
રિઝન્ફોર્સમેન્ટ લર્નિંગ સારા કાર્યો માટે પુરસ્કાર અને ખરાબ કાર્યો માટે દંડ આપીને એજન્ટને નિર્ણય લેવાનું શીખવે છે.

આકૃતિ 1. મશીન લર્નિંગના પ્રકારો

મેમરી ટ્રીક

“સુપર અન-સુપરવાઇઝડ રિઝન્ફોર્સ શીખવું”

પ્રશ્ન 1(c) અથવા [7 ગુણ]

મશીન લર્નિંગમાં ઉપયોગ થતી વિવિધ ટૂલ્સ અને ટેકનોલોજી વર્ણવો.

જવાબ

કોષ્ટક 4. ML ટૂલ્સ અને ટેકનોલોજીઓ

કેટેગરી	ટૂલ્સ	હેતુ
પ્રોગ્રામિંગ	Python, R	મુખ્ય ડેવલપમેન્ટ
લાઇબ્રેરીઓ	Scikit-learn, TensorFlow	મોડલ બિલ્ડિંગ
ડેટા પ્રોસેસિંગ	Pandas, NumPy	ડેટા મેનિપ્યુલેશન
વિજ્ઞુલાઇઝેશન	Matplotlib, Seaborn	ડેટા પ્લોટિંગ

Python તેની સરળતા અને વ્યાપક લાઇબ્રેરીઓને કારણે સૌથી લોકપ્રિય ભાષા છે.

Scikit-learn ડેટા માધ્યનિંગ અને વિશ્લેષણ માટે સરળ ટૂલ્સ પ્રદાન કરે છે, જે શરૂઆતીઓ માટે પરફેક્ટ છે.

TensorFlow અને PyTorch ડીપ લન્ચિંગ એપ્લિકેશન માટે એડવાન્સ ફેર્મવર્ક છે.

Jupyter Notebook પ્રયોગ માટે ઇન્ટરેક્ટિવ ડેવલપમેન્ટ એન્વાયન્મેન્ટ ઓફર કરે છે.

આકૃતિ 2. ML ટૂલ્સ વર્કફ્લો

મેમરી ટ્રીક

“Python Pandas Scikit Tensor Jupyter”

પ્રશ્ન 2(a) [3 ગુણા]

Qualitative ડેટા અને Quantitative ડેટા વચ્ચેનો તફાવત આપો.

જવાબ

કોષ્ટક 5. Qualitative વિ Quantitative ડેટા

Qualitative ડેટા	Quantitative ડેટા
બિન-સંખ્યાત્મક કેટેગરીઓ	સંખ્યાત્મક મૂલ્યો
રંગો, નામો, ગ્રેડ્સ	ઉંચાઈ, વજન, કિંમત
માપી શકાતું નથી	માપી શકાય છે

Qualitative ડેટા એવા ગુણો અથવા લક્ષણોનું વર્ણન કરે છે જે સંખ્યાત્મક રીતે માપી શકતા નથી.
Quantitative ડેટા સંખ્યાઓ તરીકે વ્યક્ત કરેલા માપી શકાય તેવા જથ્થાઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

મેમરી ટ્રીક

“Quality = કેટેગરીઓ, Quantity = સંખ્યાઓ”

પ્રશ્ન 2(b) [4 ગુણા]

નીચે આપેલા ડેટાનું mean અને median શોધો: 3,4,5,5,7,8,9,11,12,14.

જવાબ

આપેલ ડેટા: 3, 4, 5, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 14

Mean ગણતરી:

- સરવાળો = $3 + 4 + 5 + 5 + 7 + 8 + 9 + 11 + 12 + 14 = 78$
- સંખ્યાઓની નિંઠી = 10
- Mean = $78/10 = 7.8$

Median ગણતરી:

- ડેટા પહેલેથી જ સોર્ટ થયેલ છે
- 10 સંખ્યાઓ માટે: Median = $(5\text{મી} + 6\text{ઠી})/2$
- Median = $(7 + 8)/2 = 7.5$

કોષ્ટક 6. પરિણામો

માપદંડ	મૂલ્ય
Mean	7.8
Median	7.5

મેમરી ટ્રીક

“Mean = સરેરાશ, Median = મધ્યક”

પ્રશ્ન 2(c) [7 ગુણ]

મશીન લાર્નિંગની એક્ઝિટિવિટી વિગતવાર વર્ણવો.

જવાબ

કોષ્ટક 7. મશીન લાર્નિંગ એક્ઝિટિવિટીઓ

એક્ઝિટિવિટી	વર્ણન	ઉદાહરણ
ડેટા કલેક્શન	સંબંધિત ડેટા એકત્રિત કરવું	સર્વ પ્રતિભાવો
ડેટા પ્રીપ્રોસોસિંગ	ડેટા સાફ્ અને તૈયાર કરવું	ડુલિકેટ્સ દૂર કરવા
ફીચર સિલેક્શન	મહત્વપૂર્ણ વેરિયેબલ્સ પસંદ કરવા	લોન માટે ઉમર, આવક
મોડલ ટ્રેનિંગ	અલ્ગોરિધમને પેટર્ન શીખવવું	ટ્રેનિંગ ડેટા ખવડાવવો
મોડલ ઇવેલ્યુએશન	મોડલની કામગીરી પરીક્ષણ	એક્યુરેસી મેઝરમેન્ટ

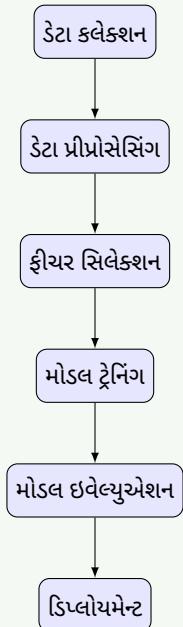
ડેટા કલેક્શન ડેટાબેસ, સેન્સર અથવા સર્વે જેવા વિવિધ સોતોમાંથી માહિતી એકત્રિત કરવાનો સમાવેશ કરે છે.

ડેટા પ્રીપ્રોસોસિંગ વિશ્લેષણ માટે કાચા ડેટાને સાફ્, રૂપાંતર અને ગોઠવવાનો સમાવેશ કરે છે.

ફીચર સિલેક્શન આગાહીઓમાં ચોગદાન આપતા સૌથી સંબંધિત વેરિયેબલ્સ ઓળખે છે.

મોડલ ટ્રેનિંગ તૈયાર કરેલા ટ્રેનિંગ ડેટામાંથી પેટર્ન શીખવા માટે અલ્ગોરિધમસનો ઉપયોગ કરે છે.

મોડલ ઇવેલ્યુએશન ટ્રેન કરેલ મોડલ નવા, અદ્રશ્ય ડેટા પર કંટલો સારી કામગીરી કરે છે તેનું પરીક્ષણ કરે છે.

આકૃતિ 3. મશીન લર્નિંગ એક્ઝિટિબીઝ

મેમરી ટ્રીક

“કલેક્ટ પ્રોસેસ ફીચર ટ્રેન ઇવેલ્યુઅશેટ ડિસ્ટ્રોય”

પ્રશ્ન 2(a) અથવા [3 ગુણ]

Predictive મોડલ અને Descriptive મોડલ વચ્ચેનો તફાવત આપો.

જવાબ**કોષ્ટક 8. Predictive વિ Descriptive મોડલ્સ**

Predictive મોડલ	Descriptive મોડલ
ભવિષ્યના પરિણામોની આગાહી કરે છે સુપરવાઇઝ લર્નિંગ વાપરે છે સ્ટોક પ્રાઇસ પ્રિડિક્શન	વર્તમાન પેટર્નનું સમજૂતી આપે છે અનસુપરવાઇઝ લર્નિંગ વાપરે છે કસ્ટમર સેગમેન્ટેશન

Predictive મોડલ્સ ભવિષ્યની ઘટનાઓ અથવા અજાણ્યા પરિણામોની આગાહી કરવા માટે ઐતિહાસિક ડેટાનો ઉપયોગ કરે છે.
Descriptive મોડલ્સ વર્તમાન પેટર્ન અને સંબંધોને સમજવા માટે હાલના ડેટાનું વિશ્લેષણ કરે છે.

મેમરી ટ્રીક

“Predict = ભવિષ્ય, Describe = વર્તમાન”

પ્રશ્ન 2(b) અથવા [4 ગુણ]

નીચે આપેલા ડેટાને યોગ્ય ડેટા ટાઇપની મદદથી classify કરો: hair color, gender, blood group type, time of day.

જવાબ**કોષ્ટક 9.** ડેટા ટાઇપ કલાસિફિકેશન

ડેટા	પ્રકાર	કારણ
Hair color	Nominal	કોઈ કમ વિના કેટેગરીઓ
Gender	Nominal	કોઈ કમ વિના કેટેગરીઓ
Blood group	Nominal	કોઈ કમ વિના કેટેગરીઓ
Time of day	Continuous	માપી શકાય તેવી માત્રા

Nominal ડેટા કોઈ કુદરતી કમ વિના કેટેગરીઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
Continuous ડેટા શ્રેણીમાં કોઈપણ મૂલ્ય લઈ શકે છે અને માપી શકાય છે.

મેમરી ટ્રીક

"નામો = Nominal, સંખ્યાઓ = Numerical"

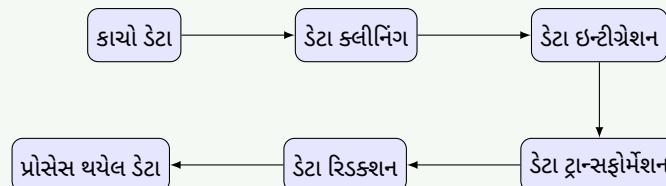
પ્રશ્ન 2(c) અથવા [7 ગુણ]

ડેટા પ્રી-પ્રોસેસિંગમાં ઉપયોગ થતી વિવિધ મેથડ્સ વર્ણવો.

જવાબ**કોષ્ટક 10.** ડેટા પ્રીપ્રોસેસિંગ મેથડ્સ

મેથડ	હેતુ	ઉદાહરણ
ડેટા કલીનિંગ	ભૂલો અને અસંગતતાઓ દૂર કરવી	ટાઇપોઝ ઠીક કરવા, દુલ્લિકેટસ દૂર કરવા
ડેટા ઇન્ટીગ્રેશન	બહુવિધ સોતો એકસા�ે જોડવા	કસ્ટમર ડેટાબેસ મર્જ કરવા
ડેટા ટ્રાન્સફોર્મેશન	યોગ્ય ફોર્મેટમાં કન્વર્ટ કરવું	0-1 મૂલ્યો નોર્મલાઇઝ કરવા
ડેટા રિડક્શન	ડેટાસેટનું કદ ઘટાડવું	મહત્વપૂર્ણ ફીચર્સ પસંદ કરવા

ડેટા કલીનિંગ ભૂલભરેલ, અધૂરા અથવા આપ્સ્ટુત ડેટાને દૂર કરે છે અથવા સુધારે છે.
ડેટા ઇન્ટીગ્રેશન બહુવિધ સોતોમાંથી ડેટાને એકીકૃત ડેટાસેટમાં જોડે છે.
ડેટા ટ્રાન્સફોર્મેશન વિશ્લેષણ માટે ડેટાને યોગ્ય ફોર્મેટમાં કન્વર્ટ કરે છે.
ડેટા રિડક્શન માહિતીની ગુણવત્તા જાળવીને ડેટાસેટનું કદ ઘટાડે છે.

આકૃતિ 4. ડેટા પ્રીપ્રોસેસિંગ પાઇપલાઇન

મેમરી ટ્રીક

"કલીન ઇન્ટીગ્રેટ ટ્રાન્સફોર્મ રિડક્શન"

પ્રશ્ન 3(a) [3 ગુણ]

Classification અને Regression વચ્ચેનો તફાવત આપો.

જવાબ

કોષ્ટક 11. Classification વિ Regression

Classification	Regression
ડિસ્ક્રીટ આઉટપુટ	કન્ટિન્યુઅસ આઉટપુટ
કેટગરીઓની આગાહી કરે છે	સંખ્યાત્મક મૂલ્યોની આગાહી કરે છે
ઈમેઇલ: સ્પામ/બિન-સ્પામ	ઘરની કિંમત આગાહી

Classification ઇનપુટ ડેટામાંથી ડિસ્ક્રીટ કેટગરીઓ અથવા કલાસની આગાહી કરે છે.

Regression ઇનપુટ ડેટામાંથી કન્ટિન્યુઅસ સંખ્યાત્મક મૂલ્યોની આગાહી કરે છે.

મેમરી ટ્રીક

“Class = કેટગરીઓ, Regress = વાસ્તવિક સંખ્યાઓ”

પ્રશ્ન 3(b) [4 ગુણ]

યોગ્ય ઉદાહરણ લઈને confusion matrix લખો. તેના માટે accuracy અને error rate ગણો.

જવાબ

ઉદાહરણ: ઈમેઇલ કલાસિફિકેશન

કોષ્ટક 12. Confusion Matrix

	પ્રિડિકેટ સ્પામ	પ્રિડિકેટ નોટ સ્પામ
વાસ્તવિક સ્પામ	85 (TP)	15 (FN)
વાસ્તવિક નોટ સ્પામ	10 (FP)	90 (TN)

ગણતરીઓ:

- **Accuracy** = $(TP + TN)/(TP + TN + FP + FN) = (85 + 90)/200 = 87.5\%$
- **Error Rate** = $(FP + FN)/(TP + TN + FP + FN) = (10 + 15)/200 = 12.5\%$

મુખ્ય શબ્દો:

- TP: True Positive - યોગ્ય રીતે સ્પામ આગાહી
- TN: True Negative - યોગ્ય રીતે નોટ સ્પામ આગાહી

મેમરી ટ્રીક

“True Positive True Negative = યોગ્ય આગાહીઓ”

પ્રશ્ન 3(c) [7 ગુણ]

KNN અલ્ગોરિધમ વિગતવાર વર્ણવો.

જવાબ

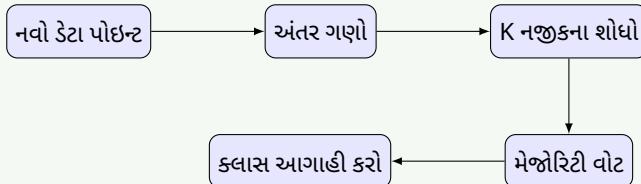
K-Nearest Neighbors (KNN) એક સરળ કલાસિફિકેશન અલ્ગોરિધમ છે જે તેમના K નજીકના પડોશીઓના મેજોરિટી કલાસના આધારે ડેટા પોઇન્ટ્સને કલાસિફાઇ કરે છે.

કોષ્ટક 13. KNN અલ્ગોરિધમ સ્ટેપ્સ

સ્ટેપ	વર્ણન	ઉદાહરણ
K પસંદ કરો	પડોશીઓની સંખ્યા પરસંદ કરો	K=3
અંતર ગણો	બધા પોઇન્ટ્સનો અંતર શોધો	Euclidean અંતર
પડોશીઓ શોધો	K સૌથી નજીકના પોઇન્ટ્સ ઓળખો	3 નજીકના પોઇન્ટ્સ
વોટ કરો	મેજોરિટી કલાસ જીતે છે	2 બિલાડી, 1 ફૂતરો → બિલાડી

કામગીરી પ્રક્રિયા:

- અંતર ગણો ટેસ્ટ પોઇન્ટ અને બધા ટ્રેનિંગ પોઇન્ટ્સ વચ્ચે
- અંતર સોર્ટ કરો અને K નજીકના પડોશીઓ પરસંદ કરો
- વોટ ગણો પડોશીઓ વચ્ચે દરેક કલાસમાંથી
- કલાસ અસાઇન કરો મેજોરિટી વોટ સાથે

આકૃતિ 5. KNN પ્રોસેસ ફ્લો

ફાયદાઓ:

- લાશુ કરવામાં સરળ અને સમજવામાં આસાન
- ટ્રેનિંગની જરૂર નથી - આળસુ લર્નિંગ અલગોરિધમ

મેમરી ટ્રીક

"K નજીકના પડોશીઓ કલાસિફિકેશન માટે વોટ કરે છે"

પ્રશ્ન 3(a) અથવા [3 ગુણ]

Multiple linear regression ની કોઈપણ ત્રણ ઉપયોગીતાઓ આપો.

જવાબ

Multiple Linear Regression ની ઉપયોગીતાઓ:

કોષ્ટક 14. ઉપયોગીતાઓ		
ઉપયોગીતા	વરિયેબલ્સ	હેતુ
ઘરની કિંમત આગાહી	કદ, સ્થાન, ઉંમર	પ્રોપરીની કિંમત અંદાજ
સેલ્સ ફોરકાસ્ટિંગ	જાહેરાત, સીઝન, કિંમત	આવકની આગાહી કરવી
મેડિકલ ડાયગ્નોસ્ટિસ	લક્ષણો, ઉંમર, ઇતિહાસ	જોખમ આકારણી

Multiple Linear Regression એક કન્ટિન્યુઅસ આઉટપુટ વરિયેબલની આગાહી કરવા માટે બહુવિધ ઇનપુટ વરિયેબલ્સનો ઉપયોગ કરે છે.

મેમરી ટ્રીક

"બહુવિધ ઇનપુટ્સ, એક આઉટપુટ"

પ્રશ્ન 3(b) અથવા [4 ગુણ]

Bagging, boosting અને stacking વિગતવાર વર્ણવો.

જવાબ

કોષ્ટક 15. Ensemble મેથડ્સ

મેથડ	અભિગમ	ઉદાહરણ
Bagging	પેરેલલ ટ્રેનિંગ, સરેરાશ પરિણામો	Random Forest
Boosting	સિક્વેન્શિયલ ટ્રેનિંગ, ભૂલોમાંથી શીખે	AdaBoost
Stacking	મેટા-લન્ચ મોડલ્સ કન્બાઇન કરે	Neural network combiner

Bagging વિવિધ ડેટા સબસેટ્સ પર બહુવિધ મોડલ્સને ટ્રેન કરે છે અને આગાહીઓની સરેરાશ કાઢે છે.

Boosting મોડલ્સને કમિક રીતે ટ્રેન કરે છે, દરેક અગાઉના મોડલની ભૂલોમાંથી શીખે છે.

Stacking બેઝ મોડલ્સની આગાહીઓને કેવી રીતે કન્બાઇન કરવી તે શીખવા માટે મેટા-મોડલનો ઉપયોગ કરે છે.

મેમરી ટ્રીક

"Bag પેરેલલ, Boost સિક્વેન્શિયલ, Stack મેટા"

પ્રશ્ન 3(c) અથવા [7 ગુણ]

Single linear regression તેની ઉપયોગીતાઓ સાથે વર્ણવો.

જવાબ

Single Linear Regression એક ઇનપુટ વેરિયેબલ (X) અને એક આઉટપુટ વેરિયેબલ (Y) વચ્ચે શ્રેષ્ઠ સીધો રેખા સંબંધ શોધે છે.

ફોર્મ્યુલા: $Y = a + bX$

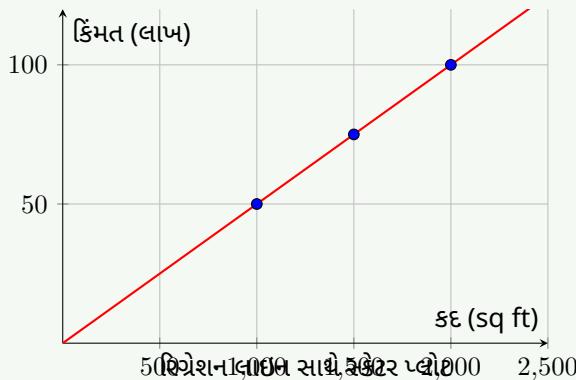
- a: Y-intercept
- b: લાઇનનો Slope

કોષ્ટક 16. ઉપયોગ ઉદાહરણ - ઘરની કિંમત વિનિયોગિતા

ઘરનું કદ (sq ft)	કિંમત (લાખ)
1000	50
1500	75
2000	100

કામકાજની પ્રક્રિયા:

- ડેટા એકત્રિત કરો ઇનપુટ-આઉટપુટ જોડીઓ સાથે
- પોઇન્ટ્સ પ્લોટ કરો રૈક્ટટર ગ્રાફ પર
- શ્રેષ્ઠ લાઇન શીધો જે ભૂલ ન્યૂનતમ કરે
- આગાહીઓ કરો લાઇન સમીકરણ વાપરીને

આકૃતિ 6. લિનિયર રિગ્રેશન વિઝ્યુલાઇઝેશન

ઉપયોગીતાઓ:

- સેલ્સ વિ જાહેરાત: વધુ જાહેરાત \rightarrow વધુ સેલ્સ
- તાપમાન વિ આઇસક્રીમ સેલ્સ: ગરમ હવામાન \rightarrow વધુ સેલ્સ

મેમરી ટ્રીક

“એક X એક Y ની લાઇન સાથે આગાહી કરે છે”

પ્રશ્ન 4(a) [3 ગુણ]

વ્યાખ્યા આપો: (1) support (2) confidence.

જવાબ

Support માપે છે કે આઇટમસેટ ડેટાસેટમાં કેટલી વાર દેખાય છે.

Confidence માપે છે કે જ્યારે antecedent હાજર હોય ત્યારે consequent માં આઇટમ્સ કેટલી વાર દેખાય છે.

કોષ્ટક 17. વ્યાખ્યાઓ

માપદંડ	ફોર્મ્યુલા	ઉદાહરણ
Support	Count(itemset)/કુલ transactions	બ્રેડ 60% transactions માં દેખાય છે
Confidence	Support(A \cup B)/Support(A)	બ્રેડ ખરીદનારા 80% લોકો બટર પણ ખરીદે છે

Support = આવત્તિની આવર્તન

Confidence = નિયમની વિશ્વસનીયતા

મેમરી ટ્રીક

“Support = કેટલી વાર, Confidence = કેટલું વિશ્વસનીય”

પ્રશ્ન 4(b) [4 ગુણ]

Unsupervised learning ની ઉપયોગીતાઓ વર્ણવો.

જવાબ

કોષ્ટક 18. Unsupervised Learning ઉપયોગીતાઓ

ઉપયોગીતા	હેતુ	ઉદાહરણ
કસ્ટમર સેગમેન્ટેશન	સમાન કસ્ટમરને જૂથબદ્ધ કરવા	માર્કેટિંગ કેમ્પેઇન્સ
ડેટા કમ્પ્લેશન	ડેટાનું કદ ઘટાડવું	ઇમેજ કમ્પ્લેશન
અનોમલી ડિટેક્શન	અસામાન્ય પેટન શોધવા	ફોડ ડિટેક્શન
રેકમેન્ડેશન સિસ્ટમ્સ	સમાન આઇટમ્સ સુઝાવવા	મ્યુઝિક રેકમેન્ડેશન્સ

કસ્ટમર સેગમેન્ટેશન લક્ષિત માર્કેટિંગ માટે સમાન ખરીદી વર્તણૂક ધરાવતા કસ્ટમરને જૂથબદ્ધ કરે છે.

ડેટા કમ્પ્લેશન પેટન શોધીને અને રિડન-સી દૂર કરીને સ્ટોરેજ સ્પેસ ઘટાડે છે.

અનોમલી ડિટેક્શન અસામાન્ય પેટન ઓળખે છે જે ફોડ અથવા ભૂલો સૂચવી શકે છે.

મેમરી ટ્રીક

"સેગમેન્ટ કમ્પ્લેશન ડિટેક્ટ રેકમેન્ડ"

પ્રશ્ન 4(c) [7 ગુણ]

Apriori અલ્ગોરિધમ ચોંચ ઉદાહરણ સાથે વર્ણવો.

જવાબ

Apriori Algorithm માર્કેટ બાસ્કેટ એનાલિસિસ માટે ફીકવન્ટ આઇટમસેટ્સ શોધે છે અને એસોસિએશન રૂલ્સ જનરેટ કરે છે.

કોષ્ટક 19. અલ્ગોરિધમ સ્ટેપ્સ

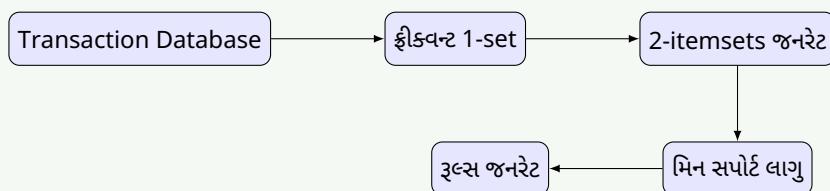
સ્ટેપ	વર્ણન	ઉદાહરણ
ફીકવન્ટ 1-itemsets શોધો	વ્યક્તિગત આઇટમ્સ ગણો	{બ્રેડ}:4, {દૂધ}:3
2-itemsets જનરેટ કરો	ફીકવન્ટ આઇટમ્સ કન્બાઇન કરો	{બ્રેડ, દૂધ}:2
મિનિમમ સપોર્ટ લાગુ કરો	ઇન્ફીકવન્ટ સેટ્સ ફિલ્ટર કરો	support \geq 50% જો રાખો
રૂલ્સ જનરેટ કરો	if-then રૂલ્સ બનાવો	બ્રેડ \rightarrow દૂધ

ઉદાહરણ ડેટાસેટ:

- Transaction 1: {બ્રેડ, દૂધ, ઈંડા}
- Transaction 2: {બ્રેડ, દૂધ}
- Transaction 3: {બ્રેડ, ઈંડા}
- Transaction 4: {દૂધ, ઈંડા}

કામકાજની પ્રક્રિયા:

- ડેટાબેઝ રૂક્ન કરો આઇટમ ફીકવન્સીજ ગણવા માટે
- કન્ફિડેટ આઇટમસેટ્સ જનરેટ કરો વધતા કદની
- ઇન્ફીકવન્ટ આઇટમસેટ્સ પ્રૂન કરો મિનિમમ સપોર્ટથી નીચે
- એસોસિએશન રૂલ્સ જનરેટ કરો ફીકવન્ટ આઇટમસેટ્સમાંથી

આકૃતિ 7. Apriori અલ્ગોરિધમ સ્ટેપ્સ

મેમરી ટ્રીક

“A-priori જ્ઞાન ફીકવન્ટ પેર્ટન શોધવામાં મદદ કરે છે”

પ્રશ્ન 4(a) અથવા [3 ગુણ]

Clustering અને Classification ના તફાવતની યાદી આપો.

જવાબ

કોષ્ટક 20. Clustering વિ Classifcation

Clustering	Classification
અનસુપરવાઇઝ લર્નિંગ	સુપરવાઇઝ લર્નિંગ
લેબલ કરેલ ડેટા નથી	લેબલ કરેલ ટ્રેનિંગ ડેટા વાપરે છે
સમાન ડેટાને જૂથબદ્ધ કરે છે	પૂર્વનિર્ધારિત લેબલ્સ અસાઇન કરે છે

Clustering અનલેબલ ડેટામાં છુપાયેલા જૂથો શોધે છે.

Classification ડ્રેન કરેલા મોડલ્સ વાપરીને નવા ડેટાને જાણીતી કેટેગરીઓમાં અસાઇન કરે છે.

મેમરી ટ્રીક

“Cluster = અજાણ્યા જૂથો, Classify = જાણીતા લેબલ્સ”

પ્રશ્ન 4(b) અથવા [4 ગુણ]

Clustering ની પ્રોસેસ વિગતવાર વર્ણવો.

જવાબ

કોષ્ટક 21. Clustering પ્રોસેસ સ્ટેપ્સ

સ્ટેપ	વર્ણન	હેતુ
ડેટા પ્રિપેરેશન	ડેટા સાફ અને નોર્મલાઇઝ કરો	ગુણવત્તાપૂર્ણ ઇનપુટ સુનિશ્ચિત કરવું
ડિસ્ટન્સ મેટ્રિક	સમાનતાનું માપ પરંદ કરો	Euclidean, Manhattan
અલ્ગોરિધમ સિલેક્શન	કલસ્ટરિંગ મેથડ પરંદ કરો	K-means, Hierarchical
કલસ્ટર વેલિડેશન	કલસ્ટર ગુણવત્તાનું મૂલ્યાંકન કરો	Silhouette score

Clustering પ્રોસેસ તેમની લાક્ષણિકતાઓના આધારે સમાન ડેટા પોઇન્ટ્સને એકસાથે જૂથબદ્ધ કરે છે.

મુખ્ય નિર્ણયોભાં કલસ્ટરની સંખ્યા અને યોગ્ય ડિસ્ટન્સ મેટ્રિક્સ પરંદ કરવાનો સમાવેશ થાય છે.

વેલિડેશન સુનિશ્ચિત કરે છે કે કલસ્ટર્સ અર્થપૂર્ણ અને સારી રીતે અલગ છે.

મેમરી ટ્રીક

“પ્રિપેર ડિસ્ટન્સ અલ્ગોરિધમ વેલિડેટ”

પ્રશ્ન 4(c) અથવા [7 ગુણ]

K-means clustering અલ્ગોરિધમ યોગ્ય ઉદાહરણ સાથે વર્ણવો.

જવાબ

K-means વિથિન-કલસ્ટર સમ ઓફ સ્કવરેસ ન્યૂનતમ કરીને ડેટાને K કલસ્ટર્સમાં વિભાજિત કરે છે.

કોષ્ટક 22. અગ્લોરિધમ સ્ટેપ્સ

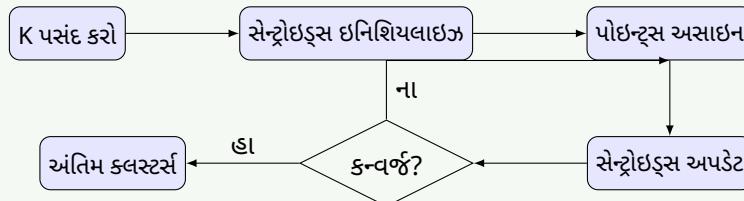
સ્ટેપ	વર્ણન	ઉદાહરણ
સેન્ટ્રોઇડ્સ ઇનિશિયલાઇઝ કરો	રેન્ડમ K સેન્ટર પોઇન્ટ્સ	C1(2,3), C2(8,7)
પોઇન્ટ્સ અસાઇન કરો	દરેક પોઇન્ટ નજીકના સેન્ટ્રોઇડને	Point(1,2) → C1
સેન્ટ્રોઇડ્સ અપડેટ કરો	અસાઇન થયેલા પોઇન્ટ્સનો મીન	નવું C1(1.5, 2.5)
રિપીટ કરો	સેન્ટ્રોઇડ્સ હલનચલન બંધ ન થાય ત્યાં સુધી	કન્વર્જન્સ

ઉદાહરણ: કસ્ટમર આવક વિ ઉંમર

- કસ્ટમર 1: (આવક=30k, ઉંમર=25)
- કસ્ટમર 2: (આવક=35k, ઉંમર=30)
- કસ્ટમર 3: (આવક=70k, ઉંમર=45)
- કસ્ટમર 4: (આવક=75k, ઉંમર=50)

કામકાજની પ્રક્રિયા:

- K=2 પસંદ કરો યુવા/વૃદ્ધ કસ્ટમર્સ માટે કલસ્ટર્સ
- સેન્ટ્રોઇડ્સ ઇનિશિયલાઇઝ કરો રેન્ડમ રીતે
- અંતર ગણો દરેક કસ્ટમરથી સેન્ટ્રોઇડ્સ સુધી
- કસ્ટમર્સ અસાઇન કરો નજીકના સેન્ટ્રોઇડને
- સેન્ટ્રોઇડ પોઝિશન્સ અપડેટ કરો અસાઇન થયેલા કસ્ટમર્સના કેન્દ્રમાં
- સ્થિર ન થાય ત્યાં સુધી રિપીટ કરો

આફ્ટિ 8. K-Means લોજિક

મેમરી ટ્રીક

“K સેન્ટ્રોઇડ્સ તેમના અસાઇન થયેલા પોઇન્ટ્સનો મીન કરે છે”

પ્રશ્ન 5(a) [3 ગુણા]

Matplotlib ની ઉપયોગીતાઓની યાદી આપો.

જવાબ

કોષ્ટક 23. Matplotlib ઉપયોગીતાઓ

ઉપયોગીતા	હેતુ	ઉદાહરણ
ડેટા વિઝ્યુલાઇઝેશન	ચાર્ટ્સ અને ગ્રાફ્સ બનાવવા	બાર ચાર્ટ્સ, હિસ્ટોગ્રામ્સ
સાયાન્ટિકિક પ્લોટિંગ	સંશોધન પ્રોજેક્ટેશન્સ	ગાળિતિક ફુકશાન્સ
ડેશબોર્ડ ક્રિકેશન	ઇન્ટરેક્ટિવ ડિસ્લે	બિઝનેસ મેટ્રિક્સ

Matplotlib સ્ટેટિક, એનિમેટેડ અને ઇન્ટરેક્ટિવ વિઝ્યુલાઇઝેશન્સ બનાવવા માટે Python ની પ્રાથમિક પ્લોટિંગ લાઇબ્રેરી છે.

મેમરી ટ્રીક

“Mat-plot-lib = ગાણિત પ્લોટિંગ લાઇબ્રેરી”

પ્રશ્ન 5(b) [4 ગુણ]

હોરઝોન્ટલ અને વર્ટિકલ લાઇન પ્લોટ કરવાનો કોડ matplotlib ની મદદથી લખો.

જવાબ

```

1 import matplotlib.pyplot as plt
2
3 # ફાયર બનાવો
4 plt.figure(figsize=(8, 6))
5
6 # x=3 પર વર્ટિકલ લાઇન પ્લોટ કરો
7 plt.axvline(x=3, color='red', linestyle='--', label='વર્ટિકલ લાઇન')
8
9 # y=2 પર હોરઝોન્ટલ લાઇન પ્લોટ કરો
10 plt.axhline(y=2, color='blue', linestyle='-', label='હોરઝોન્ટલ લાઇન')
11
12 # લેબલ્સ અને ટાઇટલ ઉમેરો
13 plt.xlabel('Xઅક્ષ')
14 plt.ylabel('Yઅક્ષ')
15 plt.title('વર્ટિકલ અને હોરઝોન્ટલ લાઇન્સ')
16 plt.legend()
17 plt.grid(True)
18 plt.show()
```

મુખ્ય ફુંક્શન્સ:

- axvline(): વર્ટિકલ લાઇન બનાવે છે
- axhline(): હોરઝોન્ટલ લાઇન બનાવે છે

મેમરી ટ્રીક

“axvline = વર્ટિકલ, axhline = હોરઝોન્ટલ”

પ્રશ્ન 5(c) [7 ગુણ]

Scikit-Learn ની વિશેષતાઓ અને ઉપયોગીતાઓ સમજાવો.

જવાબ

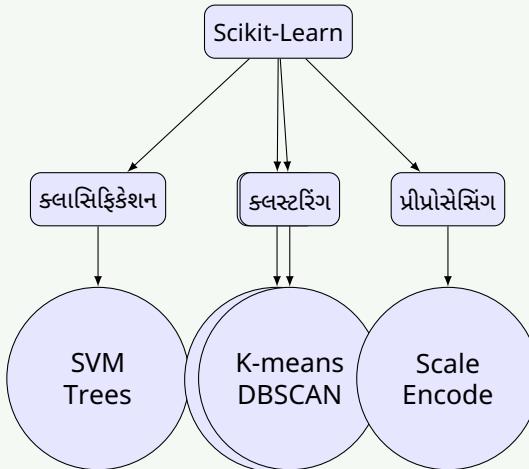
કોષ્ટક 24. Scikit-Learn વિશેષતાઓ

વિશેષતા	વર્ણન	ઉદાહરણ
સરળ API	ઉપયોગમાં સરળ ઇન્ટરફેસ	fit(), predict()
બહુવિધ અલ્ગોરિધમ્સ	વિવિધ ML મેથડ્સ	SVM, Random Forest
ડેટા પ્રીપોર્સિંગ	બિલ્ટ-ઇન ડેટા ટૂલ્સ	StandardScaler
મોડલ ઇવેલ્યુચેશન	પરફોર્મન્સ મેટ્રિક્સ	accuracy_score

Scikit-Learn ડેટા એનાલિસિસ માટે સરળ ટૂલ્સ પ્રદાન કરતી Python ની સૌથી લોકપ્રિય મશીન લર્નિંગ લાઇબ્રેરી છે.
ઉપયોગીતાઓ:

- ક્લાસિફિકેશન: ઈમેઇલ સ્પામ ડિટેક્શન

- રિશેન: ઘરની કિંમત આગાહી
- કલસ્ટરિંગ: કસ્ટમર સેગમેન્ટેશન
- ડાયમેન્શનાલિટી રિડક્ષન: ડેટા વિજ્યુલાઇઝન

આકૃતિ 9. Scikit-Learn કમ્પોનેન્ટ્સ

મેમરી ટ્રીક

“Scikit = મશીન લર્નિંગ માટે સાયન્સ કિટ”

પ્રશ્ન 5(a) અથવા [3 ગુણ]

NumPy નો મશીન લર્નિંગના સંદર્ભમાં ઉપયોગ આપો.

જવાબ

કોષ્ટક 25. ML માં NumPy નો હેતુ

હેતુ	વર્ણન	ફાયદો
ન્યુમેરિકલ કમ્પ્યુટિંગ	જડપી array ઓપરેશન્સ	કાર્યક્રમ ગણતરીઓ
ફાઉન્ડેશન લાઇબ્રેરી	અન્ય લાઇબ્રેરીઓ માટે આધાર	Pandas, Scikit-learn તેનો ઉપયોગ કરે છે
ગાણિતિક ફંક્શન્સ	બિલ્ટ-ઇન મેથ ઓપરેશન્સ	સ્ટેટિસ્ટિક્સ, લિનિયર આલજીબ્રા

NumPy Python મશીન લર્નિંગ એપ્લિકેશન-સમાં ન્યુમેરિકલ કમ્પ્યુટિંગ માટે પાયો પ્રદાન કરે છે.

મેમરી ટ્રીક

“Num-Py = ન્યુમેરિકલ Python”

પ્રશ્ન 5(b) અથવા [4 ગુણ]

CSV ફાઈલને pandas માં ઇમ્પોર્ટ કરવાના સ્ટેપ લખો.

જવાબ

```

1 import pandas as pd
2
3 # સ્ટેપ 1: pandas લાઇબ્રેરી ઇમ્પોર્ટ કરો
4 # સ્ટેપ 2: read_csv() ફંક્શન વાપરો
5 data = pd.read_csv('filename.csv')
6
7 # સ્ટેપ 3: પ્રથમ કેટલીક પંક્તિઓ ડસ્પલે કરો
8 print(data.head())
9
10 # ટૈક્લુપક્ષ: પેરામીટર્સ સ્પેસાન્ડિએ કરો
11 data = pd.read_csv('file.csv',
12                     delimiter=',',
13                     header=0,
14                     index_col=0)

```

સ્ટેપ્સ:

1. pandas ઇમ્પોર્ટ કરો લાઇબ્રેરી
2. read_csv() વાપરો ફાઇલનેમ સાથે
3. ડેટા વેરિફાઇ કરો head() મેથડ સાથે

મેમરી ટ્રીક

“ઇમ્પોર્ટ રીડ વેરિફાઇ”

પ્રશ્ન 5(c) અથવા [7 ગુણ]

Pandas ની વિશેષતાઓ અને ઉપયોગીતાઓ સમજાવો.

જવાબ

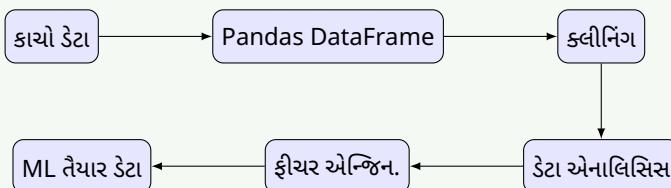
કોષ્ટક 26. Pandas વિશેષતાઓ

વિશેષતા	વર્ણન	ઉદાહરણ
ડેટા સ્ટ્રક્ચર્સ	DataFrame અને Series	ટેબ્યુલર ડેટા હેન્ડલિંગ
ડેટા I/O	બહુવિધ ફોર્મેટ્સ રીડ/રાઇટ	CSV, Excel, JSON
ડેટા કલીનિંગ	મિસિંગ વેલ્ચુઝ હેન્ડલ કરવા	dropna(), fillna()
ડેટા એનાલિસિસ	સ્ટેટિસ્ટિકલ ઓપરેશન્સ	groupby(), describe()

Pandas મશીન લાર્નિંગ પ્રોજેક્ટ્સમાં Python માં પ્રાથમિક ડેટા મેનિપ્યુલેશન લાઇબ્રેરી છે.

મુખ્ય ક્ષમતાઓ:

- ડેટા લોડિંગ વિવિધ ફાઇલ ફોર્મેટ્સમાંથી
- ડેટા કલીનિંગ અને પ્રીપ્રોસેસિંગ ઓપરેશન્સ
- ડેટા ટ્રાન્સ્ફર્મેશન અને રીશેપિંગ
- સ્ટેટિસ્ટિકલ એનાલિસિસ અને એગ્રિગેશન

આકૃતિ 10. Pandas વર્કફ્લો

મેમરી ટ્રીક

“Pandas = એનાલિસિસ માટે પેનલ ડેટા”